

Aleš Rozehnal: restaurátor olomouckého Přemyslovského paláce v roli badatele

Andrea MRKUSOVÁ

DOI: <https://doi.org/10.56112/zpp.2023.1.04>

ABSTRAKT: Restaurátor Aleš Rozehnal (1925–1995) je osobností, která se mimo jiné zapsala do povědomí uměleckohistorických kruhů jako restaurátor pracující na památkové obnově Přemyslovského paláce v Olomouci, dnes známého jako biskupský Zdikův palác. Obnově se věnoval od počátku 70. let až do zpřístupnění památky veřejnosti v roce 1988. Její hlavní náplní byla rekonstrukce a restaurování bohatě zdobených románských oken. Rozehnalův zájem o památku v mnohém překračoval kompetence a povinnosti restaurátora. Živě se zapojil do odborné diskuse o funkci stavby a o otázce jejího vlastnictví. Zastával teorii, že šlo o knížecí palác patřící olomouckým údělným Přemyslovcům. Pozůstalost, která byla po jeho smrti více než 20 let netknutě uložena v ateliéru jeho kolegy, olomouckého restaurátora Ladislava Werkmanna, nyní odhaluje Rozehnalovu rozsáhlou badatelskou činnost na toto téma, která nebyla odborné veřejnosti zcela známá. Dochovaly se v ní odborné články, k jejichž publikování nikdy nedošlo. Příspěvek si klade za úkol představit je veřejnosti a upozornit na myšlenkové bohatství materiálů, které pozůstalost restaurátora obsahuje.

KLÍČOVÁ SLOVA: Aleš Rozehnal (1925–1995); Přemyslovský palác; Zdikův palác; Olomouc; památková obnova; národní kulturní památka; restaurování

Aleš Rozehnal: restorer of the Přemyslid Palace in Olomouc in the role of a researcher

ABSTRACT: The restorer Aleš Rozehnal (1925–1995) is a personality who has made his mark in art historical circles as a restorer working on the restoration of the Přemyslid Palace in Olomouc, now known as the Palace of Bishop Zdik. He worked on the restoration from the early 1970s until the monument was opened to the public in 1988. Its main focus was the restoration of the richly decorated Romanesque windows. Rozehnal's interest in the monument in many ways exceeded the competences and duties of a restorer. He was lively involved in the professional discussion about the function of the building and the question of its ownership. He advocated the theory that it was a princely palace belonging to the Přemyslids of Olomouc. After his death, his estate, kept untouched for more than twenty years in the studio of his colleague, the Olomouc restorer Ladislav Werkmann, now reveals Rozehnal's extensive research work on this topic, which was not fully known to the professional public. The estate preserves scholarly articles that were never published. This paper aims to present them to the public and to draw attention to the wealth of ideas contained in the material of the restorer's estate.

KEYWORDS: Aleš Rozehnal (1925–1995); Přemyslid Palace; Zdik Palace; Olomouc; monument renovation; national cultural monument; restoration

Zdikův palác v Olomouci v roce 2023 oslaví 35. výročí svého zpřístupnění veřejnosti. Cesta k němu nebyla krátká ani jednoduchá. Je výsledkem více než dvacet let trvající památkové obnovy, jež se stala jednou z nejúspěšnějších akcí československé památkové péče.¹ Torzo románského paláce, nacházejícího se po boku katedrály sv. Václava na místním dómském návrší, bylo nalezeno v roce 1867 (obr. 1). Mezi

■ Poznámky

1 Veškeré podrobnosti o této náročné památkové obnově perfektně shrnuje retrospektivní publikace z roku 1988: Pavel Michna – Miloslav Pojsl, *Románský palác na olomouckém hradě. Archeologie a památková obnova*, Brno 1988.

1

2

3

Obr. 1. Pohled na severní trakt Zdikova (Přemyslovského) paláce, Olomouc. Foto: Andrea Mrkusová, 2022.

Obr. 2. Románská okna Zdikova (Přemyslovského) paláce, Olomouc, 1973–1974. Archiv MUO, pozůstalost Aleše Rozehnal, složka č. 106.

Obr. 3. Detail okna Zdikova (Přemyslovského) paláce před restaurováním, Olomouc, před 1975. Archiv MUO, pozůstalost Aleše Rozehnal, složka č. 9.

pultovými střechami a klenbami gotického ambitu jej při opravách vichřicí zničených střech našel arcibiskupský stavební inženýr Karel Biefel.² O téměř sto let později, v roce 1962, byla stavba pod názvem Přemyslovský palác prohlášena za národní kulturní památku.³ Ta kromě pozůstatků románské rezidence obsahovala válcovou věž, gotický ambit a kaple sv. Anny a sv. Jana Křtitele. Ihned po prohlášení se začalo pracovat na její obnově. Těžištěm prezentace této památky se měla stát bohatě zdobená sdružená románská okna, částečně zachovaná v severním a západním křídle. Protože se však nacházela v různém stupni poškození, přistoupilo se k jejich restaurování a rekonstrukci (obr. 2 a 3). Tohoto úkolu se ujal akademický sochař Aleš Rozehnal (obr. 4).

Následující text si klade za cíl přiblížit Rozehnalovu osobnost z dosud méně známé perspektivy. Nezaměří se na jeho restaurátorskou praxi, nýbrž na činnost badatelskou, která dosud zůstávala odborné i širší veřejnosti skryta. Nyní, po prostudování Rozehnalovy pozůstalosti, může být poprvé v základních obrysech jeho badatelská činnost prezentována.

Ve středu Rozehnalova badatelského zájmu stál Přemyslovský palác – především pak otázka jeho objednavatele, vzniku a geneze ornamentiky, jež zdobila románská sdružená okna. Z pramenů, které po sobě Rozehnal zanechal, je zřejmé, že toto raně středověké sídlo představovalo v podstatě jediné velké téma, kterému svůj výzkum zasvětil. Pozůstalost obsahuje řadu odborných článků, které se k této fasetě Rozehnalovy činnosti vážou. K jejich vydání však nikdy nedošlo. Záměrem této stati je představit vybrané archivní materiály, které se k Rozehnalovým badatelským aktivitám vážou, poukázat na myšlenkové bohatství, jež obsahují, a prezentovat obraz Aleše Rozehnal nejenom jako sochaře-restaurátora, ale i jako zaníceného badatele.

Aleš Rozehnal v zrcadle archivní pozůstalosti

Aleš Rozehnal se narodil roku 1925 v Pasově u Frýdku-Místku. V roce 1953 promoval na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze, kde studoval sochařství pod vedením Josefa Wagnera. Svoji tvůrčí činnost, jež se v malé míře dochovala dodnes a která čítá jen několik málo děl ve stylu socialistického realismu, odsunul téměř ihned po studiu do pozadí. Přednost dal restaurování kamenných památek.⁴ Před náročnou obnovou olomouckých románských oken restauroval například pomník sv. Václava na Václavském náměstí v Praze nebo pomník Karla IV. na Křižovnickém náměstí tamtéž (obr. 5).⁵ Na obnově Přemyslovského (Zdikova) paláce začal pracovat v roce 1973. Toho roku zahájil průzkum prvního patra objektu, kde se

■ Poznámky

2 Miloslav Pojsl, Přemyslovský palác v Olomouci ve světle nových objevů, *Památky a příroda* 5, 1980, s. 577. – Ivo Hlobil, K vývoji a současnému stavu poznání Přemyslovského paláce v Olomouci, *Umění* 32, 1984, s. 193. – Michna – Pojsl (pozn. 1), s. 121. – Jan Bistřícký – Vít Dohnal – Ivo Hlobil et al., *Národní kulturní památka Přemyslovský palác v Olomouci: průvodce*, Olomouc 1988, s. 29. – Vít Dohnal, *Olomoucký hrad v raném středověku: 10. až první polovina 13. století*, Olomouc 2001, s. 12.

3 Pojmenování památky se odvíjelo od tehdejšího přesvědčení, že nalezený objekt náležel olomouckým úředním přemyslovským knížatům. Až později, když bádání prokázalo, že se jedná o palác biskupský, jež dal vystavět biskup olomoucké diecéze Jindřich Zdík (1083–1150), se začal používat název Zdikův palác. Jelikož Aleš Rozehnal zastával tezi o zeměpanském původu paláce, a proto také ve svých restaurátorských zprávách a člancích pracoval pouze s původním názvem památky, bude tato verze pojmenování, byť je s ohledem na současný stav poznání mylná a zastaralá, užívána i v tomto textu.

4 Rozehnalova umělecká činnost není rozsáhlá. Do dneška se dochovalo pouze malé množství děl. Nalézají se především ve veřejném prostoru panelových sídlišť. Jde například o plastiku *Sluníčko*, kterou realizoval roku 1973 v Litvli na Olomoucku. Dalším zachovaným dílem je travertinová socha *Rákosí* (1970). Dodnes stojí před bývalým obchodním centrem v komplexu panelových staveb v Bruntále.

5 V pozůstalosti se dochovaly nejen restaurátorské zprávy, ale i osobní fotografie z průběhu restaurátorských prací na těchto památkách. K restaurátorským zprávám: Aleš Rozehnal, *Restaurátorská zpráva o restaurování*

4

nacházela hodnotná románská okna. Poté vypracoval i podrobný průzkum přízemí, načež se započalo s restaurováním celé památky. Na něm pracoval až do zpřístupnění paláce veřejnosti, které se uskutečnilo roku 1988. Nebyl to snadný úkol, kvůli požadavku anastylózy vyžadoval detailní studium všech nalezených a dostupných fragmentů. Část z nich byla uložena v lapidáriu olomouckého Krajského vlastivědného muzea, další byly nalezeny v sekundárních vyzdívkách sdružených oken. Tyto fragmenty následně v rámci rekonstrukce oken navracel restaurátor na jejich původní místo. V návaznosti na klíčovou úlohu, kterou Rozehnal sehrál při restaurování této přední románské památky na našem území, se začal stavbě věnovat i z teoretické pozice jako badatel, jak ostatně dokládá jeho publikační činnost na toto téma. Ve středu jeho zájmu stály zejména otázky po vzniku paláce, stejně jako to, komu patřil a kdy a jak zanikl.

Aleš Rozehnal zesnul v roce 1995 a zanechal po sobě rozsáhlou pozůstalost, jež zůstala uložena v ateliéru jeho kolegy, olomouckého restaurátora Ladislava Werkmanna. Byla umístěna v jedenácti rozměrných papírových krabicích, které obsahovaly menší složky s různým typem dokumentace. V dalších dvou plastových pytlech byly uloženy velké formáty architektonických plánů a negativy fotografií. Takto netknutá zůstala pozůstalost více než dvacet let. Až v srpnu roku 2021 byla z iniciativy prof. Iva Hlobila, který měl velký zájem na jejím dalším uchování a zpracování, převezena do Archivu Muzea umění Olomouc, kde tvoří Fond pozůstalosti Aleše Rozehnala (obr. 6).

V současné době je zpracována přibližně polovina všech položek z fondu, jimž se autorka tohoto článku věnovala v rámci své magisterské

5

diplomové práce.⁶ Výběr se zaměřil zejména na materiál z let 1970–1989. Jde o dobu, kdy probíhala obnova Národní kulturní památky Přemyslovský palác v Olomouci. Dokumenty k ní představují největší část pozůstalosti, přibližně asi polovinu všech položek. Jedná se o restaurátorské průzkumy a zprávy, včetně jejich ručně psaných konceptů, a většinu záznamů ze zasedání poradní odborné komise Státního ústavu památkové péče a ochrany přírody, jež byla vytvořena pro dohled nad celou památkovou realizací. Dále se zde nachází korespondence se zaměstnavateli, investory, kolegy, s odborníky z uměleckohistorických a archeologických institucí. S nimi restaurátor často konzultoval své hypotézy a výsledky svých bádání a právě k nim se váže nejzajímavější část pozůstalosti. Rozehnalova badatelská činnost byla ve vztahu k Přemyslovskému paláci velmi rozsáhlá. V pozůstalosti se dochovalo velké množství nepublikovaných článků, jež plánoval vydat samostatně nebo je chtěl zkompletovat do zamýšlené monografie. K jejímu vydání však nikdy nedošlo.

Tvrdošíjný badatel jdoucí proti proudu

Středem badatelského zájmu Aleše Rozehnala se stala otázka vzniku a vlastnictví olomouckého románského paláce. Velmi podrobně se také zaměřil na výzkum ornamentiky sdružených oken, která patří k jednomu z nejceněnějších příkladů románského umění u nás (obr. 7). Po vzoru Václava Richtera, který upozornil na podobnost olomouckého vejcovce s tím, který byl součástí výzdoby katedrály Panny Marie a sv. Štěpána ve Špýru, se restaurátor pokusil analyzovat jeho vývoj. Zachytil jej od antických příkladů z 6. století př. n. l. až po ty olomoucké,

Obr. 4. Aleš Rozehnal, asi 80. léta 20. století. Foto: autor neznámý. Archiv MUO, pozůstalost Aleše Rozehnala, složka č. 175.

Obr. 5. Aleš Rozehnal při práci, 1965. Foto: autor neznámý. Archiv MUO, pozůstalost Aleše Rozehnala, složka č. 224.

pocházející z první poloviny 12. století. Rozpoznal, jak se sám domníval, rozšíření této špýrské ornamentiky do východní Evropy a našel její užití v Polsku ve městech Prandocin, Czchów a Opatów a dokonce až v ruském Pereslavl-Zalesském. Tam motiv vejcovce identifikoval v apsidách spaso-preobraženského kostela na podokapních římsách.⁷ V této souvislosti je třeba dodat, že Rozehnal sám příliš necestoval a většinu srovnávacích postupů prováděl pouze z obrazových příloh v knižních publikacích, jak prozrazuje obrovské množství reprodukcí odborných publikací či jejich částí, které se dochovaly v pozůstalosti.

Dále se pokoušel, vedle historiků umění-badatelů, jako byli například Václav Richter, Miloš Pojsl, Anežka Merhautová a řada dalších, rozklíčovat problematiku vlastnictví olomoucké románské rezidence. Považoval ji za sídlo olomouckých úředních Přemyslovců a zarytě odmítal stále čtenější a přesvědčivější důkazy o tom, že se jedná o sídlo biskupa a jeho kapituly, což je dnes už obecně přijímaná hypotéza. Jako první ji vyslovila Květa Reichertová, která po archeologickém výzkumu ve 40. letech minulého století uvedla, že by se mohlo jednat o zbytky biskupského sídla.⁸ Následoval ji Václav Richter a poté Anežka Merhautová, jež objekt určila jako sídlo olomouckého biskupa s kapitulním domem.⁹

■ Poznámky

jezdeckého pomníku sv. Václava na Václavském náměstí a restaurování sochy Karla IV. u ul. Křížovníků v Praze, in: Archiv Muzea umění Olomouc, Fond pozůstalosti Aleše Rozehnala (dále jen Archiv MUO, fond AR), složka č. 224. – Fotografie lze nalézt ve stejné složce.

⁶ Andrea Mrkusová, *Restaurátor Aleš Rozehnal a jeho práce na obnově Zdikova paláce v Olomouci* (diplomová práce), Katedra dějin umění, FF Univerzity Palackého v Olomouci, 2022.

⁷ Aleš Rozehnal, *Vznik a zánik Přemyslovského paláce v Olomouci*, in: František Novák – Ivo Hlobil, *Historická Olomouc a její současné problémy I*, Praha 1979, s. 21–58, cit. s. 28–29.

⁸ Květa Reichertová, *Přemyslovský hrad a předhradí v Olomouci*, *Archeologické rozhledy*, 1949, č. 1, s. 60–73.

⁹ Václav Richter, *Raně středověká Olomouc*, Olomouc 1959, s. 68–105. – Anežka Merhautová, *K poslání a datování budovy na severní straně svatováclavské baziliky v Olomouci*, in: Novák – Hlobil (pozn. 7), s. 67–69.

6

Obr. 6. Pohled do archivní pozůstalosti Aleše Rozehnal, Archiv MUO. Foto: Andrea Mrkusová, 2022.

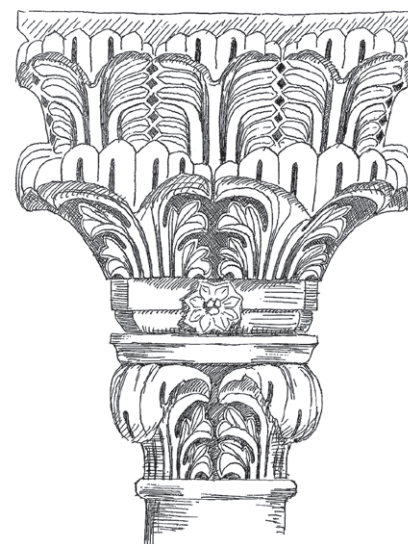
Obr. 7. Aleš Rozehnal, ornamentika hlavice okna č. 3 Zdikova (Přemyslovského) paláce, 1973–1977, perokresba. Archiv MUO, pozůstalost Aleše Rozehnal, složka č. 93.

Následné bádání v průběhu památkové obnovy ukázalo, že se jedná o správný předpoklad. Aleš Rozehnal byl však zásadně proti. Svě badatelské výstupy, v jejichž pozadí stál záměr prosadit myšlenku o paláci jako zeměpanském sídle, prezentoval veřejnosti na sympoziu Historická Olomouc a její současné problémy, které proběhlo v roce 1977. Tento příspěvek byl následně publikován ve stejnojmenném sborníku, vydaném o dva roky později.¹⁰

Jak nyní jasně vyplývá z dochované pozůstalosti, nejednalo se o jediný příspěvek, který Rozehnal k těmto tématům plánoval zveřejnit. Blíže se otázce vlastnictví a stavebníka olomoucké baziliky, stejně jako k ní náležejícího paláce, věnoval ve svém třicetistránkovém textu *Přemyslovský palác – Hypotézy, fantazie a tři groše skepse*, jehož strojopis se dochoval v již zmíněné pozůstalosti.¹¹ V něm tvrdil, že v době vzniku baziliky a románského paláce nacházejícího se po jejím boku existovali v Olomouci jen dva možní objednatelé, kteří by mohli stát za realizací tak honosných staveb. Prvním byl kníže Svatopluk (1075–1109), druhým pak biskup Jindřich Zdík (1083–1150), jehož ale Rozehnal zásadně odmítal považovat za stavebníka jmenovaných objektů. Důležitým argumentem podporujícím Rozehnalovo stanovisko bylo vysvěcení kostela biskupem v roce 1131, tedy pouhý rok poté, co biskupovi stavbu předal kníže Václav (1107–

1130). Dokončení katedrály a zřejmě i dostavba románského paláce a kapituly se klade do roku 1141, kdy do nového objektu Zdík nechal přenést biskupský stolec.¹² Rozehnal upozornil, že v takovém případě by Jindřich Zdík vedl stavbu katedrály i paláce pouhých jedenáct let, což pokládal za velmi krátký interval pro dokončení obou staveb. Za problematické považoval i datum Zdikova odjezdu do Jeruzaléma, kde se měl teprve v roce 1137 seznámit s řeholí augustiniánů kanovníků a přijmout ji. Pokud je dokončení staveb na olomouckém návrší kladeno do roku 1141, těžko je dle něj možné počítat s biskupovým dřívějším záměrem vybudovat palác s kapitulním domem nebo jej dokonce postavit až po návratu z Jeruzaléma během tak krátkého časového úseku. Také upozornil na to, že rok 1141, který se udává jako datum dokončení staveb, se zdá být příliš pozdním s přihlédnutím ke skutečnosti, jak výrazně ornamentika vychází ze špýrských vlivů. Její vznik Rozehnal ve svém textu posunul spíše na počátek 12. století. Po roce 1080 byla dokončena přestavba domu ve Špýru a tamní huť mohla hledat nové nabídky k zaměstnání, které se měly najít právě v Olomouci.

Jako další důvod, proč objekt neměl být církevní, uvedl Rozehnal provázanost paláce s bazilikou, která měla být zajištěna přístupem na kostelní emporu. Nacházela se dle jeho názoru v malé místnosti mezi západním křídlem paláce a severní věží. Přístup do ní zajišťuje malý portál, o němž Rozehnal tvrdil, že je důkazem současného projektování baziliky a paláce, neboť na ostění rozeznal jamky po skobách, které zachovaly stopy po oboustranném uzavíratelném systému. Rozehnal soudil, že v takovém případě by šlo o kostel vlastnický, do něhož

7

měla olomoucká údělná knížata ze svého opodál stojícího paláce privátní přístup.¹³ V textu, kde tyto skutečnosti popisoval, však není zcela zřetelné, která z tvrzení jsou skutečným dokladem uzavíratelného systému zjištěného ze stop na zdivu dveřního ostění a která pouze předpokládá, či si je dokonce domyslel. Hypotéza o románské empoře v bazilice sv. Václava se zdá již dávno překonaná. Už Miloslav Pojsl upozornil, že prostor je příliš malý na to, aby bylo možné mluvit o empoře, a její přítomnost se navíc nepodařilo prokázat ani průzkumem.¹⁴ Dnes je tato malá místnost historiky

■ Poznámky

10 Rozehnal (pozn. 7), s. 21–58.

11 Aleš Rozehnal, *Přemyslovský palác – Hypotézy, fantazie a tři groše skepse*, nepublikovaný strojopis, nedatováno, s. 24–26, in: Archiv MUO, Fond AR, složka č. 112.

12 Jan Bistřický, *Historický obzor olomouckého hradu*, *Archaeologia historica* XI, Brno 1986, s. 79–86, cit. s. 79–81. – Bistřický – Dohnal – Hlobil (pozn. 2), s. 20–21. – Miroslav Pojsl, *Olomoučtí biskupové a arcibiskupové a jejich pohřební místa*, Olomouc 2013, s. 56. – Miroslav Pojsl, *Počátky církevní správy na Moravě, biskupství a arcibiskupství v Olomouci*, Uherské Hradiště 2015, s. 64. – Klára Benešová – Kateřina Kubínová, *Biskup Jindřich Zdík jako objednatel*, in: Taťána Petrasová – Rostislav Švácha (eds.), *Dějiny umění v českých zemích 800–2000*, Praha 2017, s. 88–90.

13 Rozehnal (pozn. 11), s. 10–12.

14 Miloslav Pojsl, *Přemyslovský knížecí hrad v Olomouci*, *Archaeologia historica* VI, Brno 1981, s. 199–220, cit. s. 214.

považována za bývalou kapitulní knihovnu či archiv, náležející církevnímu okruhu.¹⁵

U severní zdi olomouckého biskupského paláce se podařilo objevit pozůstatek románského zdiva, patřící zřejmě východnímu křídlu stavby, které je dnes spojováno s existencí kapitulního domu. Zde jsou nyní umístěny sakristie, což vylučuje detailnější průzkum. V tomto křídle o jedné místnosti se nachází jedno trojitě sružené okno, které má však oproti ostatním rozdílnou výšku parapetů. Je položeno o 60 centimetrů výše.¹⁶ Rozehnal, který byl hnán touhou obhájit své hypotézy o zeměpanském sídle, však s teorií o kapitulním domě určeném ke společnému obydlení kanovníků silně nesouhlasil.

Uvedl, že v lodi baziliky, dvojvěží, v paláci i na palácovém přechodu se na románském kvádřikovém zdivu nacházejí stopy po podřezávaném spárování, na zdivu domnělého východního křídla už nikoli. Objevují se zde stopy po jiných zednických zvyklostech, které však Rozehnal neuvedl, a navíc v tomto zdivu objevil několik úlomků zdobeného spongilitu. Byl přesvědčen, že se sem dostaly jako sekundární stavební materiál. V důsledku toho usoudil, že východní křídlo je ve skutečnosti mladší základ východní strany gotického ambitu. Ten dle něj měl být stavěn až po zániku původní funkce knížecího sídla, v době, kdy bylo starší románské zdivo narušováno pozdějšími přestavbami nebo rozebíráno, jak svědčí starší fragmenty nalezené v tomto zdivu. Tím odmítl uznávaný předpoklad obdélné dispozice paláce a také zavrhl existenci kapitulního domu (obr. 8). Dataci východní zdi stanovil až na začátek 13. století.¹⁷

K pasáži o Rozehnalově textu je třeba zmínit, že se pokusil vyjádřit mimo jiné také k zániku románského – jak se mylně domníval – knížecího paláce. Kladl jej do roku 1204. Po požáru v roce 1204 mělo dle něj být ohořelé zdivo předáno do majetku olomoucké kapituly, která měla následně nechat vystavět gotický ambit.¹⁸ Tento argument byl však rázně odmítnut. Navíc na zdivu nebyly identifikovány žádné významnější stopy po ohni, především když se zjistilo, že opuka vystavená žáru mění barvu na svém povrchu i uvnitř.¹⁹

Výše analyzovaný text lze shrnout jako Rozehnalovu obhajobu hypotéz, jež uznával a které dále rozvíjel svým vlastním uvažováním. Jeho argumenty byly však mnohdy postavené na úporné snaze obhájit vlastní teorie bez ohledu na nově se vynořující důkazy, které jeho teze činily stále více neudržitelnými. Těmto protiargumentům Rozehnal nevěnoval, či snad ani nechtěl věnovat pozornost.

Druhotné využití fragmentů z Přemyslovského paláce (?)

Předchozí stať nebyla ovšem jedinou, která se v pozůstalosti zachovala. Druhý takový text

představuje studie s názvem *Fragmenty románských sružených oken nalezené na hradě v Melicích* (101 stran),²⁰ analyzující románské fragmenty nalezené při archeologickém výzkumu hradu Melice.²¹ Za těmito fragmenty se skrývá soubor úlomků okenních záklenků s palmetami, části patky sloupku s drápkou a ptačí nožkou, které mají analogii v ornamentální výzdobě olomouckého paláce. Dále jde o klín okenního záklenku a kus dřívku sloupku, který, stejně jako ty v olomouckých sružených oknech, nese stopy po soustružení. Tyto pozůstatky byly zabudovány do zdiva gotického hradu Melice, což předchozí badatele vedlo k názoru, že sem byly přemístěny jako stavební materiál z nedalekého hradu Pustiměř.²² Aleš Rozehnal se o ně začal zajímat právě kvůli jejich nápadné podobnosti s fragmenty románských oken olomouckého paláce. Na rozdíl od předchozích odborníků byl přesvědčen, že pozůstatky melických oken nebyly dovezeny jako stavební kámen z Pustiměř, nýbrž přímo z olomoucké románské rezidence. Aby zjistil, zda jsou předpoklady o stejném původu olomouckých a melických fragmentů sružených oken pravdivé, odebral tři vzorky a poslal je na petrografický a mineralogický rozbor, který následně odhalil, že z hlediska materiálového původu (silně vápenatá spongilitová opuka) jsou si fragmenty velmi blízké; rozbor dokonce potvrdil, že pocházejí ze stejného lomu.²³ Sekundární stavební funkce těchto fragmentů byla potvrzena tím, že Rozehnal na nich našel dvě vrstvy malt dvou odlišných druhů, z nichž starší byla bílá. Na ní ulpěla mladší vrstva nahnědlé barvy.²⁴

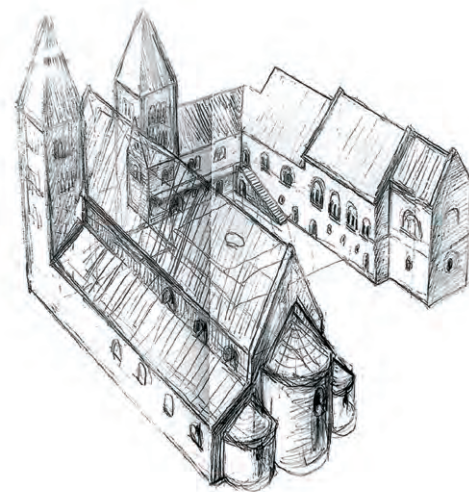
Restaurátor melické fragmenty ihned označil za dílo olomoucké stavební hutě. Vedly ho k tomu následující skutečnosti: Jelikož se v Melicích dochovaly dvě sloupkové patky, předpokládal Rozehnal minimálně dva sloupky, což značí alespoň dvě dvojité sružená okna. Počet palmet na zachované části melického okenního záklenku shledal stejný jako na oknech přechodu mezi palácem a věží kostela sv. Václava v Přemyslovském paláci v Olomouci. Tento záklenek se navíc také vyznačuje užitím převýšeného oblouku. Ornamentika oken byla dle autora ve srovnání s těmi olomouckými stejná.²⁵ Palmety odpovídaly těm, jež se vyskytují na olomouckých protějšcích. Rozehnal si také všiml, že některé palmety jsou méně propracované, stejně

■ Poznámky

15 Pojsl (pozn. 2), s. 581. – Dohnal (pozn. 2), s. 111.

16 O tomto křídle více například viz Bistřícký – Dohnal – Hlobil (pozn. 2), s. 30. – Michna – Pojsl (pozn. 1), s. 202. – Dohnal (pozn. 2), s. 120–126.

17 Rozehnal (pozn. 11), s. 13–21.

8

Obr. 8. Aleš Rozehnal, vlastní rekonstrukce původní podoby paláce a baziliky sv. Václava v Olomouci, kresba tužkou, 70. léta 20. století. Archiv MUO, pozůstalost Aleše Rozehnala, složka č. 28.

18 Ibidem, s. 21.

19 K této teorii viz Pojsl (pozn. 2), s. 582. – K problematice změny barvy opuky vlivem žáru viz Miloslav Pojsl, bez nadpisu – zpráva o sympoziu Historická Olomouc a její současné problémy I, Časopis Matice moravské C, 1981, č. 3–4, s. 374–380, cit. s. 376.

20 Aleš Rozehnal, *Fragmenty románských sružených oken nalezené na hradě v Melicích*, nepublikovaný strojopis, nedatováno, in: Archiv MUO, Fond AR, složka č. 115.

21 Fragmenty románských sružených oken, které jsou nyní součástí sbírek Muzea Vyškovska, byly nalezeny při archeologickém výzkumu amatérským archeologem a lékařem Janem Zhánělem během let 1932–1938. Referoval o nich v následujícím textu: Jan Zháněl, Biskupský hrad Melice II, *Zprávy Vlastivědného muzea ve Vyškově* LXXII, 1967, s. 53–60.

22 Zháněl (pozn. 21), s. 53–60. – Lubomír Konečný, Výsledky stavebně-historického a archeologického průzkumu rotundy sv. Pantaleona v Pustiměři 1977–1978, *Archaeologia historica* II, 1986, s. 329–358, cit. s. 349–350.

23 Rozehnal (pozn. 20), s. 8. – Osobní korespondence s odborníky z oboru petrografie upřesňuje, že se jedná o badenský spongilitový vápence z období miocénu a že tyto horniny lze těžit z lokality Služín u Kostelce na Hané: Dopis pro Aleše Rozehnala od RNDr. Petra Kühna, CSc., 28. 12. 1976, Archiv MUO, Fond AR, složka č. 85. – Ke stejným závěrům ohledně identifikace materiálu fragmentů a místa jeho těžby přišel o šestnáct let později prof. RNDr. Jan Zapletal, CSc., který je publikoval: Jan Zapletal, Nový nálezy románského stavebního kamene v okolí Přemyslovského paláce v Olomouci, *Vlastivědný věstník moravský* XLIV, 1992, č. 3, s. 350–356.

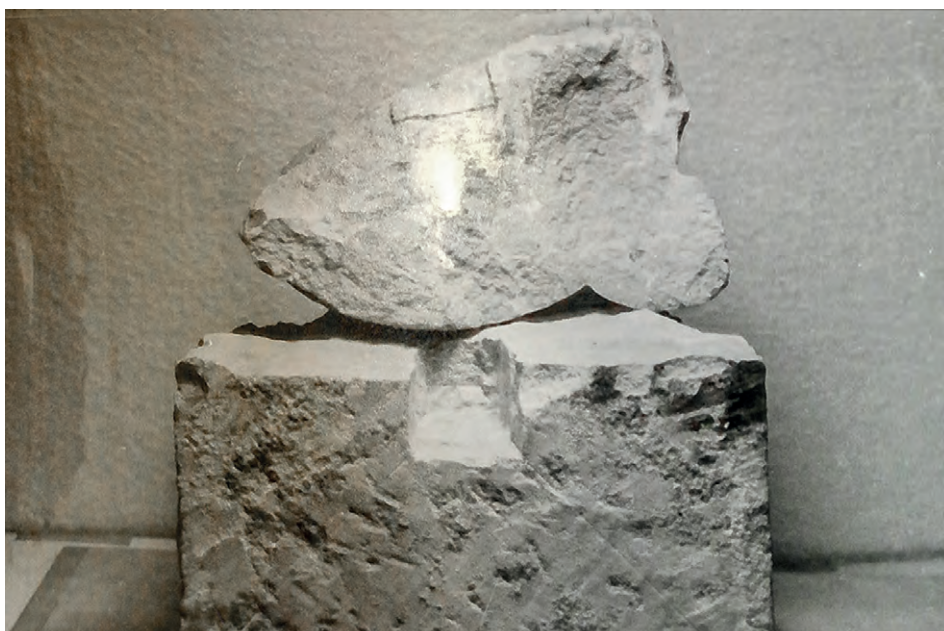
24 Rozehnal (pozn. 20), s. 6–20.

25 Ibidem, s. 21–32.

jako je tomu v palácovém přechodu do baziliky sv. Václava v Olomouci. To ho vedlo k myšlence, že byly určeny pro prezentaci z exteriéru a že pravděpodobně stejně jako jejich olomoucké analogie na palácovém přechodu byly určeny pro dvojí pohled. Také měření fragmentů z obou lokalit prozradilo, že okna musela mít stejné rozměry.²⁶

Po přečtení Rozehnalova článku se tvzení, že pozůstatky románských oken nalezené ve zdivu hradu Melice pocházejí ze stejné huti jako olomoucká sdružená okna, jeví jako velmi přesvědčivé. Otázkou však nadále zůstává, odkud mohly pocházet. Nabízejí se dvě teorie. První, která zvažuje existenci románských oken přímo na gotickém hradě Melice, lze rovnou zavrhnout. Hrad zde byl postaven až na počátku 14. století, čili v době, kdy je realizace románských architektonických prvků zcela vyloučená. Sám archeolog Jan Zháněl, který výzkum hradu prováděl, uvedl, že výše popsané fragmenty byly jedinými románskými články, které se v tamním areálu nacházely. Připomenul, že gotické zdivo hradu nikde nevykazovalo románský charakter.²⁷

Druhá teorie se týká dovozu pozůstatků sdružených oken jakožto stavebního materiálu z jiné zaniklé stavby. Aleš Rozehnal melickou okna identifikoval jako části zmizelého zdi z olomoucké rezidence. Soudil tak dle archeologického průzkumu Víta Dohnala, při kterém byl na jižní straně mezi palácem a bazilikou nalezen základ budovy. Ta měla být dle něj postavena před gotickou přestavbou kostela, a tedy být i příčinou rozboření románské jižní stěny paláce.²⁸ Z dalších dokumentů v restaurátorově pozůstalosti vyplývá Rozehnalův předpoklad, že části této stěny byly spolu s fragmenty zaniklého hradu v Pustiměři během 13.–14. století svezeny do Melice jako stavební materiál.²⁹ Faktem také je, že při opravě jižní zdi trojlodí olomoucké katedrály byly v 80. letech minulého století nalezeny četné románské fragmenty zahrnuté do mladšího zdiva. Jde o dvě bohatě zdobené části záklenků oken, torzo sloupové hlavice a fragment římsy. Dnes jsou tyto kusy uloženy v místním Vlastivědném muzeu.³⁰ Druhotné užití kamenů ze starší rozbořené stavby jakožto stavebního materiálu nepředstavovalo v minulosti nijak výjimečnou praxi. Za povšimnutí ovšem stojí, že tyto zdobné, kamenosochařsky opracované části sdružených oken byly jedinými románskými články, které byly v hradu nalezeny. Nedává zcela smysl, proč by ke stavebním účelům nebyly určeny i další části románských zdí. Této skutečnosti se však Rozehnal už nevěnoval.

9a

9b

Na téma roztroušení a druhotného využití pozůstatků domnělé zdi olomouckého románského paláce restaurátor již jeden krátký článek publikoval.³¹ Týkal se nálezů patky sloupku sdruženého okna s drápky z roku 1977 v Barvířské ulici v centru Olomouce (obr. 9).

■ Poznámky

²⁶ Ibidem, s. 37–46.

²⁷ Zháněl (pozn. 21), s. 39.

²⁸ Rozehnal (pozn. 19), s. 91–92.

²⁹ Aleš Rozehnal, Schéma pohybů a rozptýlení fragmentů ze zničených částí Přemyslovského paláce v Olomouci (perokresba propiskou na linkovaný papír), Archiv MUO, Fond AR, složka č. 3.

³⁰ Tyto informace jsou čerpány z katalogu Jany Hrbáčové věnujícího se olomouckým románským architektonickým fragmentům. Ten odkazuje na starší nepublikované strojopisné restaurátorské zprávy Ladislava Werkmanna uložené na územním odborném pracovišti Národního památkového ústavu v Olomouci. – Jana Hrbáčová, Románské architektonické fragmenty s reliéfní výzdobou (katalog), in: Jana Hrbáčová (red.), *Jindřich Zdík (1126–1150). Olomoucký biskup uprostřed Evropy*, Olomouc 2009, s. 55–77, cit. s. 65–68, č. kat. 26, 27, 32 a 33. – V tomto katalogu jsou přítomny také některé melické fragmenty, o nichž píše výše. Ibidem, s. 55–77, cit. s. 68–70, č. kat. 34–41.

³¹ Aleš Rozehnal, Zlomek románské architektury z Olomouce, *Vlastivědný věstník moravský* XXXI, 1979, č. 3, s. 313–316.

10

Byla do této lokality, jak se výzkumem ukázalo, dovezena druhotně. Materiálem byl spongilit a rozměry měla patka totožné jako dvě její dochované palácové analogie. Rozehnal uvedl, že fragment pochází z huti Přemyslovského paláce, což je označení, které používal pro okruh zde pracujících umělců. Dodal, že mohl pocházet buď z jeho zmizelé části, ze zaniklé části baziliky sv. Václava, či dokonce z dosud neznámé olomoucké románské stavby, realizované stejnou hutí.³² Poslední jmenovaná možnost se zdá být nejméně pravděpodobná. Aleš Rozehnal nastínil některé možnosti, odkud by fragmenty mohly pocházet a jak se mohly dostat tak daleko od své pravděpodobné původní lokality. Je přitom pozoruhodné, že tato problematika dosud nebyla vyřešena. Pozůstatky sdružených oken zabudované v hradu Melice i patka z Barviřské ulice se kromě několika málo zmínek v odborné literatuře dosud nestaly hlavním zájmem žád-

ného z badatelů. Restaurátorův článek, který měl potenciál tuto problematiku posunout do popředí zájmu odborné veřejnosti a otevřít ji tak diskusi, zůstal ve formě strojopisu uložen v jeho pozůstalosti.

Osudy Rozehnalových rukopisů

Dva výše zmíněné texty jsou svým obsahem nejrozsáhlejšími autorskými dokumenty, které se v pozůstalosti Aleše Rozehnala dochovaly. Kromě nich se zde ještě nacházejí kratší texty. Jeden takový se týká například románského portálu olomoucké baziliky sv. Václava.³³ Z jeho charakteru a velkého množství ručně vepsaných poznámek lze usuzovat, že je nedokončený. Autor v něm pojednává o nálezů dvou fragmentů s ornamentikou polopalmet a vlnicové pásky. Další takový sochařský článek, vzhledově totožný, byl nalezen pod dlažbou kaple sv. Jana Křtitele přímo v areálu národní

Obr. 10. Aleš Rozehnal, reprodukce jedné z rytin nalezených na zdivu Zdikova (Přemyslovského) paláce. Archiv MUO, pozůstalost Aleše Rozehnala, složka č. 7.

kulturní památky. Palmety na fragmentech byly k sobě navzájem zrcadlově obrácené a autor v nich rozpoznal pozůstatek archivoly velkého oblouku. Navíc našel tři kusy vodorovné římsy s motivem akantové kytice. Ornamentiku všech těchto zmíněných fragmentů označil Rozehnal za dílo Mistra Přemyslovského paláce.³⁴ Ve stati se v závislosti na velikosti a možném rozmístění fragmentů v portále snažil určit jeho rozměry. Dále se věnoval identifikaci umělců a kameníků pracujících na výzdobě Přemyslovského paláce. Ty dle rukopisu určil minimálně čtyři, z nichž ten nejlepší, tzv. Mistr Přemyslovského paláce, měl být dle něj autorem celého stavebního projektu, výzdoby a ikonografie.³⁵ Tyto Rozehnalovy hypotézy však nejsou příliš přesvědčivé. Často chybí odkazy na zdroje nebo prameny, bližší vysvětlení některých jeho teorií není dostatečné, proto se dají jeho argumenty považovat za nepodložené.³⁶

Zkoumané texty byly určeny k budoucímu zveřejnění. V restaurátorově pozůstalosti se nalézá dokument nadepsaný jako „Návrh na vydání knihy Románský Přemyslovský palác v Olomouci“, datovaný do roku 1978. Příložený obsah zamýšlené publikace prozrazuje, že její součástí měl být podrobný popis památky a studie o ornamentice, dále celkové vyhodnocení závěrů z průzkumů památky a pojednání o starších plánových zakresleních k dokumentaci jejích zmizelých částí. Podkladem hlavního textu měly být průzkumy provedené v letech 1973–1977. Strojopis byl určen pro nakladatelství Academia tehdejší Československé akademie věd,³⁷ k vydání monografie však nedošlo. Důvody mohly být dva. Rozehnal své texty jednak nedokázal

■ Poznámky

32 Ibidem.

33 Aleš Rozehnal, *Románský portál olomouckého biskupského dómu sv. Václava*, nepublikovaný strojopis s vepsanými poznámkami, nedatováno, in: Archiv MUO, Fond AR, složka č. 100.

34 Ibidem, s. 2–3.

35 Ibidem, s. 7–12.

36 Jde například o tvrzení, že (Rozehnalem určený) nejzručnější autor ornamentiky, tzv. Mistr Přemyslovského paláce, byl projektantem celé stavby biskupského sídla a opodál stojící baziliky sv. Václava. Není znám žádný pramen, který by tuto teorii jen naznačoval, či dokonce potvrdzoval.

37 Aleš Rozehnal, *Návrh na vydání knihy: „Románský Přemyslovský palác v Olomouci“*, 15. 4. 1978, Archiv MUO, Fond AR, složka č. 37.

dokončit a je možné, že se stále objevovala nová témata, která měl zájem zpracovat. Práci pak přerušila jeho smrt v 69 letech. Druhým důvodem nepřijetí návrhu na vydání monografie pak mohly být Rozehnalovy radikální názory o knížecím sídle, jež se setkávaly s nepochopením z řad jeho kolegů. Restaurátorova neutuchající snaha prokázat, že románská rezidence byla rezidencí přemyslovskou, i přes neustále se vynořující nové objevy, se stávala častou příčinou názorových střetů.

Výzkum dětských rytin v Přemyslovském paláci

Součástí knihy měly být i jedny z nejzajímavějších dokumentů, které se v pozůstalosti Aleše Rozehnalova nacházejí. Týkají se obrazců vyrytých na ploše románského zdiva, zejména v oblasti severního křídla paláce. Kromě jednoduchých nápisů jmen, mezi něž patří například tři ryté podpisy muže jménem Godeg, a figurálních rytin zvířat restaurátor rozeznal dětské ryté kresby představující jednoduché postavy, typické pro výtvarný projev dětí předškolního či raného školního věku.³⁸ Právě tato poslední kategorie rytých kreseb se měla stát předmětem dlouhého výzkumu, vedoucího k prokázání, že románský palác v centru Olomouce nebyl biskupský, nýbrž že byl zeměpanským sídlem úředních Přemyslovců. Rozehnal se domníval, že pokud by se prokázalo, že jde o dětské výtvary, automaticky by se jednalo o potomky olomouckých knížat. Přítomnost dětí totiž v biskupském paláci, z důvodu Jindřichem Zdíkem tvrdě požadovaného celibátu, zcela vylučoval.

V polovině 70. let se Rozehnal s vidinou úspěšného obhájení své teorie rozhodl zahájit rozsáhlý výzkum, v němž chtěl dětské ryté kresby zkoumat z hlediska psychologie. Věřil, že tato metoda může prozradit mnoho o autorech, jejich věku, vzdělání a společenském postavení. Vybral dva exempláře, které představovaly velice zjednodušené lidské postavy (obr. 10). K takové rozsáhlé akci však pochopitelně potřeboval odborníky v oboru. Na konci 70. let kontaktoval PhDr. Petra Vavříka z opavské psychiatrické léčebny s nabídkou účasti na výzkumu. Ten se mu však z nedostatku času odmítl věnovat.³⁹ Následně oslovil ostravskou dětskou psycholožku PhDr. Janu Vengřínovou. Měla velký zájem se zapojit, avšak z důvodu náročnosti celé akce navrhla sestavit tým odborníků.⁴⁰ Jeho členy se staly tehdejší kapacity v oblasti dětské psychologie, které se mj. ve své odborné činnosti věnovaly rozboru dětských kreseb. Byli jimi prof. PhDr. Zdeněk Matějček, CSc., v té době pracující jako odborný asistent na katedře pediatrie Institutu pro další vzdělávání lékařů a farmaceutů a na katedře psychologie FF UK v Praze, dále doc. PhDr. Josef Langmeier, CSc., pracující ve stejném institutu, PhDr. Jana Ven-

grínová a PhDr. Lea Švancarová, což byla odbornice na psychologický výzkum dětských kreseb. Později se k týmu přidal dodnes činný psycholog PhDr. Jaroslav Šturma.⁴¹ Jak vyplývá z dochované korespondence z října roku 1981, někteří z týmu začali rytiny brzy zkoumat. Zdeněk Matějček určil, že jedna kresba odpovídá dítěti ve věku 6 let a 6 měsíců, druhá byla provedena v rozmezí věku 6 let a 7 měsíců až 7 let.⁴²

Zamýšlený výzkum rytin bohužel skončil krátce po svém zahájení. Ve zbytku první poloviny 80. let nijak výrazně nepokročil a zůstával plánem do budoucích dnů. Další dochovaný dopis od prof. Zdeňka Matějčka pochází až ze září roku 1986 a prozrazuje neslavný konec velkolepě zamýšleného výzkumu. Mnichovský pediatr prof. Dr. Theodor Hellbrügge, který se s Matějčkem setkal, byl velmi nadšený z reprodukce olomouckých rytin, které měl Matějček u sebe. Ten mu prý v dobré víře jednu reprodukci věnoval. Profesor Hellbrügge ji však v Německu zveřejnil v lékařském časopise *Der Kinderarzt* a nezmínil Aleše Rozehnal ani jeho výzkum.⁴³ Není jisté, zda to byl pouze tento akt, který stál za ukončením Rozehnalova zkoumání olomouckých rytin. Od této události však už bádání nepokračovalo. Jana Vengřínová, někdejší členka týmu, tvrdí, že restaurátor tím byl rozhořčen a k dalším činnostem na toto téma zcela ztratil chuť.

Záměr celé této složité akce tedy zůstal skutečně jen záměrem, který vlivem jednoho nešťastného činu vyzněl do ztracena.⁴⁴ Jeho existence vyplula na povrch až s prozkoumáváním restaurátorovy pozůstalosti. Nikdy na ni oficiálně nebylo navázáno.⁴⁵ Co se rytin na zdech olomouckého románského stavení týče, jsou dnes považovány za projevy žáků katedrální školy, která zde vznikla po zániku původní funkce stavby.⁴⁶ Nelze už zjistit, jak by bylo bádání o nich zakončeno. Je však s pravděpodobností blízkou se jistotě možné, že hypotéza, která předpokládala autorství potomků olomouckých knížat, by se nepotvrdila. V každém případě lze však ocenit Rozehnalovu snahu sestavit rozsáhlý tým, vynikající se v té době neobvyklou mezioborovou spoluprací, který měl ověřit výsledky jeho – byť, jak dnes již víme, nesprávných – předpokladů.

Na otázku, proč se Rozehnal urputně snažil prokázat, že olomoucké románské sídlo bylo knížecí, není snadné odpovědět. V jeho pozůstalosti se nachází mnoho dokumentů, které si kladou za cíl přesvědčit čtenáře o správnosti autorovy teorie. Žádný z nich však neposkytuje spolehlivé vysvětlení, co jej k ní vedlo. Z Rozehnalových statí je zřejmé, že za jediného možného stavebníka baziliky sv. Václava a vedle ní situovaného románského paláce považoval některého zástupce olomouckých úředních Přemyslovců – především knížete Svatopluka. Stejně jako

Václav Richter spatřoval analogie ornamentiky Přemyslovského paláce ve výzdobě špýrského domu, jehož přestavba byla realizována za císaře Jindřicha IV. (1050–1106). Domníval se, že po dokončení této přestavby umělci vychovaní tamější hutí přesídlili do Olomouce, kde pracovali na Přemyslovském paláci.⁴⁷ Pro podpoření této myšlenky v jednom ze svých textů uvedl, že císař Jindřich měl s olomouckými Přemyslovci přátelské a spojenecké vztahy. Vládce měl prý Svatoplukovi prominout dluh ve výši

■ Poznámky

38 Aleš Rozehnal ve svých textech uvádí, že tyto rytiny našel na okenních ostěních, parapetech či zdech severního křídla románského paláce v Olomouci. Neuvedl však jejich přesnou lokalitu. Kvůli nové prezentaci Zdikova paláce, realizované architektem Janem Šépkou, byl objekt zcela uzavřen. Autorka tohoto článku tudíž neměla možnost rytiny blíže prozkoumat a upřesnit jejich umístění.

39 Dopis od Aleše Rozehnal pro PhDr. Petra Vavříka z psychiatrické léčebny v Opavě, 2. 7. 1979, Archiv MUO, Fond AR, složka č. 85. – Odpověď PhDr. Petra Vavříka na předchozí dopis Aleše Rozehnal, 24. 7. 1979, Archiv MUO, Fond AR, složka č. 85.

40 Dopis PhDr. Jany Vengřínové Aleši Rozehnalovi, 12. 6. 1980, Archiv MUO, Fond AR, složka č. 33.

41 Dopis PhDr. Jaroslava Šturmy Aleši Rozehnalovi, podzim 1981 (přesné datum neuvedeno), Archiv MUO, Fond AR, složka č. 33.

42 Dopis doc. Zdeňka Matějčka Aleši Rozehnalovi, 28. 10. 1981, Archiv MUO, Fond AR, složka č. 33.

43 Tyto informace jsou obsaženy v korespondenci mezi Z. Matějčkem a A. Rozehnalem z října a listopadu 1986. – Dopis doc. Zdeňka Matějčka Aleši Rozehnalovi, 8. 9. 1986, Archiv MUO, Fond AR, složka č. 33. – Odpověď Aleše Rozehnal na předchozí dopis, 1. 11. 1986, Archiv MUO, Fond AR, složka č. 33.

44 Za tuto informaci děkuji pamětníci PhDr. Janě Vengřínové, rozhovor ze 7. července 2022.

45 PhDr. Jaroslav Šturma, dodnes žijící člen Rozehnalova týmu psychologů, měl i po více než čtyřiceti uplynulých letech stále zájem se na analýze rytin podílet. Po spojení s autorkou článku v červenci roku 2022 provedl z reprodukce odborný odhad věku autorů rytin. Ten určil dle dnešních měřítek na mladší školní věk. Vzhledem k povaze kamenného povrchu lze předpokládat, že byla jejich realizace náročnější, proto je možné posunout věk na osm až devět let. Středověké děti však nebyly v kresbě trénované jako dnes, kdy dochází k jejímu rozvoji již v mateřských školách. Šturma proto stanovil konečný věk autorů na deset až dvanáct let. Za spolupráci mu děkuji.

46 K hypotéze: Michna – Poisl (pozn. 1), s. 153.

47 Rozehnal (pozn. 7), s. 27–28. – K Richterově publikaci: Richter (pozn. 9), s. 68–105.

11

Obr. 11 Rekonstrukce okna č. 10 Zdikova (Přemyslovského) paláce, 1980–1983. Archiv MUO, pozůstalost Aleše Rozehnal, složka č. 236.

tří tisíců hřiven.⁴⁸ Z jeho textů dále vyplývá, že nevěřil v existenci románského ambitu. Zřejmě se upnul ke spojení olomouckého knížecího prostředí se špýrským císařským dvorem. Proto trval na myšlence, že olomoucká románská rezidence byla zeměpanského charakteru.⁴⁹

Závěrem

Pozůstalost Aleše Rozehnal prozrazuje, že jeho náročné a dlouhotrvající restaurátorské práce na obnově Přemyslovského paláce doprovázela badatelská a připravovaná publikační činnost. Cílem bylo zvrátit všeobecně uznávanou hypotézu o biskupském sídle, jehož stavebníkem byl Jindřich Zdík. Tyto materiály jsou nyní

pro badatele přístupné ve sbírkách Muzea umění Olomouc. Představují dokumenty, z nichž lze velmi dobře rekonstruovat průběh celé zdlouhavé památkové obnovy tohoto objektu, včetně postupu rekonstrukce jeho jednotlivých částí a použité metody anastylozy (obr. 11). Jsou zároveň svědectvím o restaurátorových nemalých badatelských aktivitách. Ty zůstaly za jeho života nepochopené a nedocenené. Většina jeho textů nebyla zveřejněna, chystány byly pro publikaci, k jejímuž vydání nedošlo. I přes nesprávnost Rozehnalovy protežované teorie o tom, že palác byl knížecím sídlem, jsou tyto materiály nosné. Může se v nich ukrývat řada vodítek pro budoucí bádání ohledně geneze antikizující ornamentiky Přemyslovského (Zdikova) paláce, jeho neznámé stavební huti a původu umělců v ní pracujících. Restaurátorovy poznatky o nálezech fragmentů v průběhu restaurátorských činností mohou pomoci v podrobnějších bádáních o původní dispozici stavby, popřípadě o jejích

zmizelých částech. Polovina pozůstalosti, týkající se především Rozehnalovy restaurátorské činnosti mimo Olomouc, stále čeká na zpracování, otevřena zájmu budoucích badatelů.

Příspěvek vznikl za podpory MŠMT ČR udělené UP v Olomouci (IGA_FF_2022_017).

Poděkování patří Josefu Štalcovi, Markovi Perůtkovi, Janě Vengřínové a Jaroslavu Šturmovi, kteří mi jako pamětníci poskytli mnoho cenných informací. Mé díky patří Ladislavu Werkmanovi, který mi umožnil pozůstalost prostudovat před jejím převozem do Muzea umění Olomouc, a dále pak zaměstnancům této instituce, kteří mi ochotně zpřístupnili pozůstalost poté, co se stala součástí jejich sbírek.

Mgr. Andrea MRKUSOVÁ
Muzeum Kroměřížska
mrkusova@muzeum-km.cz

■ Poznámky

48 Zřejmě se jednalo o zveličené tvrzení. Více se na toto téma Rozehnal vyjadřuje v závěrečných stranách svého nepublikovaného textu. – Rozehnal (pozn. 11), s. 27.

49 Na Rozehnalovy myšlenky, spojující olomoucký palác s císařským dvorem ve Špýru, mě odkázal Rozehnalův kolega, přítel a zároveň pamětník památkové obnovy NKP Přemyslovský palác, Marek Perůtka. Za indicii mu děkuji.